

الله الرحمن الرحيم

برتالی

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم/آقای زهرا صدر ممتاز رشته: فیزیک تحت عنوان: «بررسی اثر انرژی کندو پاش بر روی خواص ساختاری و اپتیکی نانو لایه های نازک اکسید نقره» از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و آن را برای اخذ درجه کارشناسی ارشد مورد تأیید قرار دادند.

اعضای	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیأت داوران
	استادیار	دکتر محمد رضا ابوالحسنی	۱- استاد راهنما
	استادیار	دکتر مجید مجتهد زاده	۲- استادراهنمای دوم
	استادیار	دکتر احمد مشاعی	۳- استاد ناظر داخلی
	دانشیار	دکتر عزیزاله شفیع خانی	۴- استاد ناظر خارجی
	استادیار	دکتر احمد مشاعی	۵- نماینده تحصیلات تکمیلی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته فیزیک است که در سال ۱۳۹۰ در دانشکده علوم پایه دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای دکتر محمدرضا ابوالحسنی و دکتر مجید مجتهدزاده لاریجانی از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

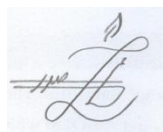
ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده رابه عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب زهرا صدر ممتاز دانشجوی رشته فیزیک مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: زهرا صدر ممتاز

تاریخ و امضا: ۱۳۹۰/۴/۱

دستورالعمل حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت

مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیات علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی که با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد ذیل را رعایت نمایند:

ماده ۱- حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه‌ها / رساله‌های مصوب دانشگاه متعلق به دانشگاه است و هرگونه بهره‌برداری از آن باید با ذکر نام دانشگاه و رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مصوب دانشگاه باشد.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه / رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و استاد راهنما مسئول مکاتبات مقاله باشد. تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه / رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب حاصل از نتایج پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با مجوز کتبی صادره از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه و بر اساس آئین‌نامه‌های مصوب انجام می‌شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این دستورالعمل در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۵ در شورای پژوهشی دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است و هرگونه تخلف از مفاد این دستورالعمل، از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری می‌شود.

نام و نام خانوادگی : زهرا صدر ممتاز

امضا :

دانشکده علوم پایه

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته فیزیک

گرایش: حالت جامد

عنوان پایان نامه:

بررسی اثر انرژی کندوپاش بر روی خواص ساختاری و اپتیکی نانو

لایه های نازک اکسید نقره

نام دانشجو:

زهرا صدر ممتاز

اساتید راهنما:

دکتر محمد رضا ابوالحسنی

دکتر مجید مجتهد زاده لاریجانی

خرداد ۱۳۹۰

تقدیم بہ:

پدر و مادر مہربانم

و

ہمسفر عزیزم

مشکر و تقدیر

باشکر فراوان از اساتید راهنمای گرامی ام دکترمحمد مجتهدزاده و دکترمحمد رضا ابوالحسنی که بی دریغ در تمام مراحل پایان نامه دکناار من بودند. بسیار متفخرم که دکناار ایشان فراتر از علم، ادب و تواضع را آموختم. احترامی که ایشان برای دانشجویان قائمندی نظیر، توانایی و تسلطشان بر موضوعات درسی کم نظیر است. بطور حتم، روش ایشان را در زندگی علمی ام پیش می گیرم و همیشه پاسکزار زحمتشان خواهم بود. از پدر و مادرم که دعای خیرشان همیشه راهکشای مشکلاتم بوده و زحمت مرادمدت تحصیل تحمل کردند، پاسکزارم. از همسر عزیزم که در این راه حامی من بودند مشکر و قدردانی می کنم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: لایه‌های نازک
۲.....	۱-۱ تعریف لایه‌های نازک
۳.....	۲-۱ کاربردهای لایه‌های نازک
۳.....	۱-۲-۱ کاربرد مکانیکی
۴.....	۲-۲-۱ کاربردهای لایه‌های نازک در الکترونیک و میکروالکترونیک
۵.....	۳-۲-۱ کاربردهای لایه‌های نازک در اپتیک و اپتوالکترونیک
۶.....	۳-۱ لایه نشانی و انواع روش‌های آن
۷.....	۱-۳-۱ لایه نشانی شیمیایی
۷.....	۱-۳-۱-۱ آبرکاری فلزی
۸.....	۲-۳-۱-۲ لایه نشانی توسط محلول شیمیایی (CSD)
۸.....	۳-۳-۱-۳ لایه نشانی به روش تبخیر شیمیایی (CVD)
۸.....	۲-۳-۱ لایه نشانی فیزیکی
۹.....	۱-۲-۳-۱ تبخیر گرمایی
۱۰.....	۲-۲-۳-۱ تبخیر پرتو الکترونی
۱۰.....	۳-۲-۳-۱ کندوپاش
۱۱.....	۱-۳-۲-۳-۱ اساس مکانیزم کندوپاش
۱۲.....	۲-۳-۲-۳-۱ کندوپاش DC

۲-۴-۶ خواص فیزیکی لایه‌های نازک اکسیدنقره تولید شده توسط روش لایه‌نشانی لیزری و مطالعه اثر

فشار اکسیژن در حین لایه نشانی ۴۶

۲-۴-۷ خواص میکروساختاری، اپتیکی و ثبت استاتیکی لایه‌های نازک اکسید نقره، AgOx و شبیه

سازی میدان نزدیک روزنه‌های زیر طول موج بر اساس شکل‌گیری نشانه‌های AgOx ۵۳

فصل سوم: روش تحقیق

۳-۱ مقدمه ۵۷

۳-۲ مراحل لایه نشانی ۵۷

۳-۲-۱ انتخاب مواد اولیه ۵۷

۳-۲-۲ آماده‌سازی نمونه‌ها ۵۸

۳-۳ فرآیند کندوپاش پرتو یونی ۵۸

۳-۴ دستگاه لایه نشانی اکسید نقره (MBM-100) ۵۹

۳-۴-۱ قسمت‌های اصلی دستگاه ۵۹

۳-۴-۲ چشمه کاشت یون ۶۱

۳-۴-۳ تعیین پارامترهای ساختمان چشمه یونی ۶۱

۳-۴-۳-۱ محفظه تخلیه الکتریکی ۶۳

۳-۴-۳-۲ سیستم استخراج ۶۳

۳-۴-۴ چشمه کندوپاش پرتو یونی ۶۴

۳-۴-۵ چشمه پرتو الکترونی ۶۴

۳-۴-۵-۱ پارامترهای اصلی ۶۴

- ۳-۴-۵-۲ قسمت‌های مختلف چشمه پرتو الکترونی ۶۴
- ۳-۴-۵-۳ طرز کار چشمه پرتو الکترونی ۶۵
- ۳-۴-۶ چشمه یونی با انرژی کم و جریان بالا ۶۶
- ۳-۴-۷ سیستم خلأ و تخلیه گاز ۶۶
- ۳-۴-۸ سیستم پایه چرخان و اندازه‌گیری پرتو ۶۶
- ۳-۴-۸-۱ پایه نگهدارنده ۶۶
- ۳-۴-۸-۲ سیستم اندازه‌گیری پرتو ۶۷
- ۳-۴-۹ سیستم خنک‌کننده ۶۷
- ۳-۴-۱۰ تجهیزات تهیه و کنترل نیرو و سیستم‌های اندازه‌گیری ۶۷
- ۳-۵ بررسی خواص لایه‌ها ۶۷
- ۳-۵-۱ مبانی فیزیکی اولیه دستگاه‌های آنالیز مورد استفاده ۶۸
- ۳-۵-۱-۱ XRD (پراش پرتو X) ۶۸
- ۳-۵-۱-۲ میکروسکوپ نیروی اتمی (AFM) ۶۸
- ۳-۵-۱-۲-۱ اجزای میکروسکوپ AFM ۶۹
- ۳-۵-۱-۳ میکروسکوپ الکترونی روبشی SEM ۷۱
- ۳-۵-۱-۴ بیضی سنجی (SE) ۷۳
- ۳-۵-۱-۵ طیف سنجی ماورای بنفش و مرئی UV-vis ۷۶
- ۳-۵-۱-۶ ضخامت سنجی ۷۷

فصل چهارم: نتایج و بحث

- ۴-۱ خواص ساختاری ۷۹

۷۹.....	۴-۱-۱ نتایج پراش پرتو X (XRD)
۸۴.....	۴-۱-۲ بررسی مورفولوژی سطح (AFM)
۹۱.....	۴-۱-۳ بررسی تصاویر حاصل از میکروسکوپ الکترونی روبشی (SEM)
۹۳.....	۴-۱-۴ بررسی نتایج حاصل از ضخامت سنجی
۹۴.....	۴-۲ نتایج حاصل از آنالیز اپتیکی لایه‌های نازک اکسید نقره
۹۴.....	۴-۲-۱ بررسی خواص اپتیکی
۹۴.....	۴-۲-۱-۱ بررسی نتایج حاصل از طیف سنجی UV-vis
۹۸.....	۴-۲-۱-۲ بررسی‌های بیضی سنجی (SE)
۱۰۳.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۰۶.....	فهرست مراجع

فهرست جداول

- جدول ۱-۲ ویژگی‌های مهم نقره..... ۲۵
- جدول ۲-۲ ویژگی‌های اکسید نقره (Ag_2O)..... ۲۷
- جدول ۲-۳ خواص الکتریکی و اپتیکی لایه‌های نازک اکسیدنقره رشدیافته در نرخ جریان‌های اکسیژن متفاوت..... ۳۱
- جدول ۲-۴ خلاصه‌ای از اطلاعات ساختاری، ریخت شناسی، ترکیبی و اپتیکی لایه‌های نازک اکسید نقره رشد یافته در فشارهای مختلف اکسیژن..... ۴۹
- جدول ۴-۱ نتایج اندازه‌گیری متوسط زبری (R_a) و متوسط مربع زبری (rms) نمونه اکسید نقره در انرژی‌های کندوپاش مختلف..... ۹۰
- جدول ۴-۲ ضخامت لایه‌های نازک اکسید نقره در انرژی‌های مختلف کندوپاش..... ۹۴

فهرست نمودارها و عکس ها

شکل ۱-۱ اساس کار کندوپاش..... ۱۱

شکل ۲-۱ پیکربندی فرآیند کندوپاش..... ۱۳

شکل ۳-۱ طرحی از سه مد مهم رژیم‌های پوششی مختلف..... ۱۵

شکل ۴-۱ نمایش فرآیندهای اصلی در رشد لایه نازک روی سطح زیرلایه جامد..... ۱۷

شکل ۵-۱ بستگی پتانسیل گیبس به شعاع..... ۱۹

شکل ۱-۲ ساختار بلوری نقره ۲۴

شکل ۲-۲ پراش پرتو X لایه‌های نازک اکسید نقره رشد داده شده با نرخ جریان‌های گاز اکسیژن

مختلف..... ۲۸

شکل ۳-۲ تغییر مقاومت ویژه (در دمای $300^{\circ}K$) لایه‌های نازک اکسید نقره بر حسب تابعی از میزان

شار اکسیژن در محفظه رشد لایه‌ها..... ۲۹

شکل ۴-۲ تغییرات مقاومت ویژه لایه‌های نازک اکسید نقره بر حسب تابعی از دما برای نرخ جریان‌های

اکسیژن 0.05 sccm و $1/43$ sccm..... ۳۰

شکل ۵-۲ تغییرات تابع کار لایه‌های نازک اکسید نقره بر حسب تابعی از نرخ شار اکسیژن در محفظه

رشد لایه‌ها..... ۳۱

- شکل ۲-۶ ضریب شکست لایه‌های نازک اکسیدنقره بر حسب تابعی از نرخ شار اکسیژن (اندازه‌گیری شده در طول موج ۶۳۲/۸ nm)..... ۳۲
- شکل ۲-۷ تصاویر AFM ($1 \times 1 \mu\text{m}^2$) لایه‌های نازک AgO_x با توان‌های مختلف کندوپاش..... ۳۴
- شکل ۲-۸ تصاویر AFM ($1 \times 1 \mu\text{m}^2$) لایه‌های نازک AgO_x که در دمای 220°C تحت عملیات حرارتی قرار گرفته‌اند..... ۳۵
- شکل ۲-۹ طیف XRD ($1 \times 1 \mu\text{m}^2$) لایه‌های نازک AgO_x حرارت داده شده در دماهای مختلف با توان‌های مختلف کندوپاش..... ۳۶
- شکل ۲-۱۰ طیف جذبی لایه‌های نازک AgO_x با شرایط متفاوت حرارت‌دهی و اندازه ذرات مختلف..... ۳۶
- شکل ۲-۱۱ نقش پراش پرتو X نمونه‌های Ag_xO آماده‌شده در نرخ گاز اکسیژن متفاوت..... ۳۸
- شکل ۲-۱۲ طیف XPS اندازه‌گیری شده برای نمونه‌های Ag_xO ۳۹
- شکل ۲-۱۳ طیف مربوط به ضریب شکست مختلط نمونه‌های Ag_xO آماده‌شده با نرخ گاز اکسیژن متفاوت و تحت عملیات حرارتی دماهای مختلف..... ۴۰
- شکل ۲-۱۴ طیف XRD لایه‌های Ag_{2-x}O رشد داده شده در نرخ نقره $1^\circ/\text{A}$ و نرخ جریان اکسیژن 1 sccm ۴۱
- شکل ۲-۱۵ عبور اپتیکی لایه‌های Ag_{2-x}O ۴۲
- شکل ۲-۱۶ ψ و Δ براش یافته در زوایای فرود 60° و 70° ۴۴
- شکل ۲-۱۷ ضریب شکست و ضریب خاموشی لایه‌های نازک Ag_2O ۴۵

شکل ۲- ۱۸ رسم $(\alpha hv)^2$ بر حسب hv ۴۶

شکل ۲- ۱۹ طیف XRD لایه‌های نازک اکسید نقره آماده شده با روش PLD در فشارهای مختلف

اکسیژن..... ۴۸

شکل ۲- ۲۰ طیف GIXRD مربوط به لایه‌های نازک اکسید نقره که در فشارهای مختلف

اکسیژن..... ۴۸

شکل ۲- ۲۱ تصاویر AFM ($1 \mu m \times 1 \mu m$) لایه‌های نازک اکسید نقره که در ازای فشارهای

مختلف..... ۵۰

شکل ۲- ۲۲ طیف عبور اپتیکی لایه‌های نازک اکسید نقره که در فشارهای اکسیژن متفاوت..... ۵۱

شکل ۲- ۲۳ رسم *Arrhenius* رسانندگی $Ln(E)$ بر حسب $\frac{1000}{T}$ برای لایه‌های AgO تک‌محوری

خالص..... ۵۲

شکل ۲- ۲۴ نقش پراش پرتو X لایه‌های نازک اکسید نقره به ازای نرخ‌های مختلف جریان

اکسیژن..... ۵۴

شکل ۲- ۲۵ عبور اپتیکی لایه‌های نازک اکسید نقره حرارت‌دهی به ازای نرخ جریان‌های اکسیژن

مختلف..... ۵۵

شکل ۳- ۱ تصویر از دستگاه MBM-100..... ۶۰

شکل ۳- ۲ نمایی از دستگاه MBM-100..... ۶۱

شکل ۳- ۳ طرح‌واره‌های از چشمه یونی و قسمت‌های مهم آن..... ۶۲

شکل ۳- ۴ نمایی از اصول کار میکروسکوپ نیروی اتمی..... ۶۹

- شکل ۳-۵ نمایی از دستگاه AFM استفاده شده.....۷۰
- شکل ۳-۶ نمایی از اجزای یک میکروسکوپ تصویر الکترونی (SEM).....۷۳
- شکل ۳-۷ اصول اندازه‌گیری با استفاده از روش بیضی‌سنجی.....۷۵
- شکل ۴-۱ طیف XRD لایه نازک اکسید نقره در ولتاژ کندوپاش (V) ۳۰۰.....۸۰
- شکل ۴-۲ طیف XRD لایه نازک اکسید نقره در ولتاژ کندوپاش (V) ۴۰۰.....۸۱
- شکل ۴-۳ طیف XRD لایه نازک اکسید نقره در ولتاژ کندوپاش (V) ۵۰۰.....۸۱
- شکل ۴-۴ طیف XRD لایه نازک اکسید نقره در ولتاژ کندوپاش (V) ۶۰۰.....۸۲
- شکل ۴-۵ پیک‌های جدا شده نقره و اکسید نقره در انرژی کندوپاش (V) ۶۰۰.....۸۳
- شکل ۴-۶ مقایسه شدت پیک فاز Ag_2O به ازای ولتاژهای مختلف کندوپاش.....۸۴
- شکل ۴-۷ نمودار شدت پیک مشاهده شده به ازای زاویه ثابت در انرژی‌های مختلف کندوپاش.....۸۴
- شکل ۴-۷ تصاویر دو و سه بعدی لایه نازک اکسید نقره در ولتاژ کندوپاش (V) ۳۰۰.....۸۶
- شکل ۴-۸ تصاویر دو و سه بعدی لایه نازک اکسید نقره در ولتاژ کندوپاش (V) ۴۰۰.....۸۷
- شکل ۴-۹ تصاویر دو و سه بعدی لایه نازک اکسید نقره در ولتاژ کندوپاش (V) ۵۰۰.....۸۸
- شکل ۴-۱۰ تصاویر دو و سه بعدی لایه نازک اکسید نقره در ولتاژ کندوپاش (V) ۶۰۰.....۸۹
- شکل ۴-۱۱ تغییرات اندازه دانه لایه‌های نازک اکسید نقره بر حسب انرژی کندوپاش.....۹۰
- شکل ۴-۱۲ تغییرات زبری متوسط (Ra) لایه‌های نازک اکسید نقره بر حسب انرژی کندوپاش.....۹۱
- شکل ۴-۱۳ تغییرات متوسط مربع زبری لایه‌های نازک اکسید نقره بر حسب انرژی کندوپاش.....۹۱

- شکل ۴- ۱۴ تصاویر (SEM) لایه‌های نازک اکسید نقره که با در انرژی‌های کندوپاش.....۹۳
- شکل ۴- ۱۵ ضخامت نانو لایه‌های نازک اکسیدنقره به ازای انرژی‌های مختلف کندوپاش.....۹۴
- شکل ۴- ۱۶ طیف UV-vis لایه‌های نازک اکسید نقره که با انرژی‌های مختلف کندوپاش.....۹۶
- شکل ۴- ۱۷ مقایسه طیف UV-vis لایه‌های نازک اکسید نقره که با انرژی‌های مختلف کندوپاش تولید شده‌اند.....۹۶
- شکل ۴- ۱۸ طیف مربوط به عبور اپتیکی لایه‌های نازک اکسیدنقره تولیدشده به ازای نرخ جریان‌های اکسیژن متفاوت.....۹۷
- شکل ۴- ۱۹ طیف انعکاسی لایه‌های نازک اکسیدنقره آماده شده در ولتاژهای مختلف کندوپاش.....۹۸
- شکل ۴- ۲۰ مقایسه انعکاس لایه‌های نازک اکسیدنقره تولیدشده در ولتاژهای کندوپاش.....۹۹
- شکل ۴- ۲۱ مقایسه مقادیر تجربی و تئوری ψ و Δ نانو لایه‌های نازک اکسیدنقره به ازای ولتاژهای مختلف کندوپاش.....۱۰۰
- شکل ۴- ۲۲ نمودارهای مربوط به ضریب شکست و ضریب خاموشی لایه‌های نازک اکسیدنقره آماده‌شده در انرژی‌های مختلف کندوپاش.....۱۰۲
- شکل ۴- ۲۳ مقایسه ضریب شکست لایه‌های نازک اکسیدنقره که با انرژی‌های مختلف کندوپاش تولید شده‌اند.....۱۰۳
- شکل ۴- ۲۴ مقایسه ضریب خاموشی لایه‌های نازک اکسیدنقره که با انرژی‌های مختلف کندوپاش تولید شده‌اند.....۱۰۳

فصل اول

لایہ ہامی نازک